

**Porin
Kirjatyöntekijäin
Yhdistys ry
125 vuotta**

Porin Kirjatyöntekijäin Yhdistys ry 125 vuotta

Ensimmäiset sata vuotta

Porin Kirjatyöntekijäin Yhdistys ry:n 125 vuoteen ajoittuvat sekä kirjapainoalan kehityksen että taantuman vuodet. Yhdistyksen ensimmäinen vuonna 1896 alkanut satavuotiskausi oli voimakkaan kehityksen aikaa. Silloin jokaiseen pienempäänkin kylään ja kaupunkiin perustettiin kirjapainoja. Tätä ajanjaksoa Porin osalta kuvataan katavasti yhdistyksen pitkäaikaisen (1972–1994) puheenjohtaja Reino Kavantolan laatimassa historiikissa, joka ilmestyi vuonna 1996 nimellä ”Porilainen petiitti”.

Liitto ja paikallinen ay-toiminta

Paikallinen porilainen yhdistystoiminta sai siis alkunsa vuonna 1896, jolloin Poriin perustettiin työntekijöiden ja työnantajain yhteistoimintaa vahvistamaan Porin Kirjaltaja Klubi. Myöhemmin yhdistyksen edunvalvontatehtävä vahvistui ja vuonna 1908 uudeksi nimeksi valittiin Porin Kirjaltaja Yhdistys. Tällä nimellä toimittiin aina vuoteen 1944 asti, jolloin pitkällisen prosessin jälkeen nimeksi vaihtui nykyinen nimi Porin Kirjatyöntekijäin Yhdistys ry.

Paikallista yhdistystoimintaa tukevana ammattiliittona on toiminut Suomen ensimmäisenä ammattiliittona vuonna 1894 perustettu Suomen Kirjaltajaliitto, josta nimenvaihdoksen jälkeen vuonna 1914 tuli Suomen Kirjatyöntekijäin Liitto ry. Tuolla nimellä liitto toimi yli

kahdeksankymmentä vuotta aina vuoteen 1997 asti, jolloin nimeksi vaihtui Viestintäalan ammattiliitto. Seuraava nimenmuutos tapahtui vuonna 2010, jolloin Viestintäalan ammattiliitto ja Kemianliitto yhdistyivät ja nimeksi tuli TEAM. Nimi vaihtui jälleen vuonna 2018, jolloin muodostettiin Teollisuusliitto. Teollisuusliiton muodostivat Metalliliitto, Puuliitto ja TEAM.

Suomen Kirjatyöntekijäin Liitto ry:n toiminta oli jakautunut alueellisiin piireihin. Satakunnan ja Pohjois-Satakunnan alueella toimineen nk. neljännen (4) piirin yhdistyksistä toiminnassa ovat enää Pori, Rauma, Kokemäki ja Kauttua. Huittisissa, Kankaanpäässä ja Honkajoella ei enää ole yhdistyksiä ja Parkanon yhdistys on liittynyt Häme-Pirkanmaahan.

Porin Kirjatyöntekijäin Yhdistys ry:n jäsenmäärä on tällä hetkellä 280 henkilöä, joista eläkeläisiä on lähes puolet eli 139 henkilöä. Laajimmillaan yhdistyksen jäsenmäärä oli hieman yli 600 henkilöä. Pudotus on iso, mutta kuvastaa hyvin koko graafisen alan tapahtumia.

Yhdistyksen luottamushenkilöt

Porin Kirjatyöntekijäin Yhdistys ry:n puheenjohtajina viimeisen 25-vuotiskauden aikana ovat toimineet Matti Grönman vuosina 1994–2001, Mervi Virtanen vuosina 2002–2006 ja Hannu Korhonen vuosina 2007–2011. Vuodesta 2012 lähtien puheenjohtajana on toiminut Taina Viljanen, joka jatkaa tehtävässä edelleen.

Sihteerin tehtäviä hoiti Jouko Valo 31 vuoden ajan vuosina 1978–2009. Hänen jälkeensä sihteerinä toimi Pia Arola ja vuodesta 2013 lähtien Tiina Hallman, joka toimii tehtävässä edelleen. Rahastonhoitajana toimi 31 vuoden ajan Pauli Leminen vuosina 1958–1989 ja hänen seuraajakseen valitun Arto Träskelin tehtävä on jatkunut pian 32 vuoden ajan.

Yhdistyksen toiminta perustuu siihen, että eri tehtäviin valittavat luottamushenkilöt antavat aikaansa ja osaamistaan yhteiseksi hyväksi. Historian valossa näyttää siltä, että Porin Kirjatyöntekijäin Yhdistys ry on onnistunut saamaan pitkäaikaisia henkilöitä luottamushenkilöikseen.

Omat toimitilat ja kesähuvilatoiminta

Omien toimitilojen hankinta otettiin esille jo vuonna 1956. Hanke oli vireillä pitkään, sillä vasta vuonna 1974 ostettiin oma tila ”vesa, vesiposti, keittokomero ja huone” Annankadulta talosta nimeltä Moskova. Moskovassa toimittiin vuoteen 1985 asti, jolloin pitkällisen valmistelun jälkeen hankittiin nykyiset toimitilat Herttuantorilta.

Oma toimisto

Vuodesta 1985 asti yhdistyksellä on ollut toimisto Herttuantorilla, osoitteessa Isolinnankatu 24, 3. kerros.

Lähes yhdistystoiminnan alkuvuosista lähtien porilaiset kirjatyöntekijät haaveilivat omasta/vuokrapaikasta, jossa he voisivat viettää loma-aikojaan. Vuonna 1921 yhdistys vuokrasi Fleiviikistä kesäpaikan, mutta jo seuraavana vuonna päätettiin hankkia oma paikka. Kauppias V. V. Gustafssonin kanssa tehtiin kaupat vuonna 1928. Kävijöiden määrä Kaliforniassa sijainneessa kesäpaikassa väheni kuitenkin niin paljon, että 1950-luvulle tultaessa oli tehtävä päätös huvilan myynnistä. Yhdistyksen jäsen Regina Nieminen teki ostotarjouksen, joka hyväksyttiin.

Vuonna 1964 kesäpaikan hankinta oli taas ajankohtainen. Lyttilän Varvinrannasta löytyi V. Karumon perikunnan omistama Kiviranta niminen tila. Kaupat tehtiin ja näin Kirjaranta sai alkunsa. Varsinkin alkuvuosina kävijöitä oli hyvinkin paljon. Vieraita tuli milloin Turusta, Raumalta, Vaasasta, Tampereelta, Lahdesta ja Kokemäeltä jne. Paikka tuli tutuksi monelle alalla työskentelevälle. 2000-luvulle tultaessa käyttäjien määrä kuitenkin väheni ja vuokratulot eivät enää kattaneet menoja. Lopulta raskas päätös Kirjarannan myynnistä tehtiin kesäkuussa 2017. Kaupasta saatiin rahasuorituksen lisäksi osasuorituksena osakehuoneisto.

Kesäpaikka

Vuonna 1921 vuokrattiin kesäpaikka Fleiviikistä.

Oma kesäpaikka

Hankittiin vuonna 1964 Lyttilän Varvinrannasta.

Yritykset ja niiden työvoima 2000-luvulla

Graafisen teollisuuden kasvu oli suurta ja yrityksiä oli vielä 2000-luvun alkupuolella koko Suomessa toiminnassa noin 1200 ja niissä työskenteli noin 12 000 henkeä. Vuonna 2008 alkoi graafisen teollisuuden iso pudotus ja alalla tapahtuneiden konkurssien määrä on ollut mittava. Vuonna 2019 yrityksiä oli toiminnassa enää noin 730 ja työntekijöiden määrä oli noin 5 500 henkeä. Mainittakoon, että vuonna 2008 myös Suomen vanhin yritys Espoon Suomenojalle vuonna 1642 perustettu Frenckelin kirjapaino lopetti toimintansa.

Graafinen ala on pienyritysvaltainen koko Euroopassa. Suomessa valtaosa yrityksistä on alle viiden hengen yrityksiä ja vähintään kymmenen henkilöä työllistäviä yrityksiä on vain noin sata. Digitalisaatio on muuttanut markkinoita ja kustannusten optimoinnin myötä mittava määrä painotöitä on siirtynyt halvemman tuotannon maihin Suomenlahden eteläpuolelle, Baltian maihin ja muualle Eurooppaan. Tällä hetkellä kovakantisia kirjoja suuressa mittakaavassa painavia painolaitoksia on Suomessa enää Otavan Keuruun tuotantolaitos.

Tilanne Porissa ei ole ollut yhtään parempi kuin muuallakaan Suomessa. Vuosikymmenien aikana painolaitoksia oli syntynyt eri puolille kaupunkia, ja pienimmät painot täälläkin olivat muutaman hengen paikkoja. Isot sanomalehtiä painaneet talot eivät enää vuonna 2021 ole toiminnassa ja sen myötä työntekijätarve on vähentynyt.

Satakunnan Kirjateollisuus Oy/Satakunnan Kansa, kirjapaino ja lehti, mukaan laskettuna lehdenjakajat, työllistivät aikanaan lähes 500 henkilöä. Toiminta loppui Porissa Valtakadulla vuonna 2009 ja siirtyi vanhan Puuvillatehtaan tiloihin. Lehden paino Mikkolan tuotantolaitoksesta siirtyi Alma Median tiloihin Tampereelle vuonna 2012. Vuonna 2020 Sanoma Osakeyhtiö osti koko Alma Median ja saman aikaisesti kaupassa vaihtoi omistajaa yhteensä 13 paikallislehteä. Sanomalehtien

painosmäärät laskevat ja esimerkiksi Satakunnan Kansan levikki oli parhaimmillaan noin 62.000 lehteä ja tänä päivänä noin 40.000.

Satakunnan Kirjateollisuus Oy:n tyhjiksi jääneisiin tiloihin perustettiin kaksi uutta alan yritystä, Sata-Pirkan Painotalo, joka työllistää 8 henkilöä sekä Printhaus Pori Oy, joka työllistää 10 henkilöä.

Vuonna 1967 Noormarkkuun perustettu Nelostuote niminen painotuotteita ja ajanvietepelejä valmista yritys muutti Poriin vuonna 1991. Vuonna 2014 yritys vaihtoi nimekseen Tactic Games Oy. Yritys työllistää yhteensä noin 150 henkeä.

Porissa ilmestyi viime vuosikymmenellä vielä kaksi nk. työväenlehteä, Satakunnan Työ ja Uusi Aika. Satakunnan Työ ilmestyi vuosina 1946–2015. Satakunnan Yhteisvoima Oy:n kirjapaino huolehti lehden painamisesta. Painotoiminta loppui vuonna 1998. Kirjapaino ja lehti työllistivät aikanaan noin 40 henkilöä.

Uusi Aika ilmestyi vuosina 1906–2019. Kehityksen Kirjapaino ja sanomalehti työllistivät noin 40 henkeä. Vuonna 2011 Kehityksen Kirjapainon toiminta myytiin Nelostuote-konserniin kuuluvalla Brand ID:lle joka työllistää yhteensä noin 50 henkilöä.

Porissa toimi myös vuonna 1915 perustettu Björneborgs Tidning-yhtiö, jonka nimi muutettiin vuonna 1963 Porin Painotuotteeksi. Paino tunnettiin paremmin Rosenlewin painona. Henkilökuntaa oli kaikkiaan noin 110 henkeä, toiminta loppui kuitenkin jo vuonna 1977.

Porissa ilmestyy myös nk. kaupunkilehtiä. Porin Sanomat ilmestyi vuosina 1973–2013. Lehti oli osa Satakunnan Kirjateollisuus yhtiötä. Uusi Pori lehti perustettiin vuonna 1993 ja lehti ilmestyy edelleen. Satakunnan Viikko, Porin ja Rauman kaupunkien virallinen tiedotuslehti, ilmestyy edelleen joka viikko lähes 95.000 painoksena satakuntalaiseen talouksiin.

Porin Kirjatyöntekijäin Yhdistys ry:n tulevaisuus

Maailman muuttuessa ympärillämme aina vain nopeammalla vauhdilla olisi myös ammattiyhdistystoiminnan kyettävä uudistumaan säilyttääkseen elinvoimansa. Jäsenistön määrän vähenemisen myötä myös aktiivinen osallistuminen ammattiyhdistysliikkeen toimintaan näyttää hiipuvan. Tämä näkyy paitsi yhdistysten lakkauttamisina myös yhdistyksen kokouksiin ja muihin tapahtumiin osallistumisten vähenemisenä. Toisaalta keväällä 2021 Maaseudun Tulevaisuuden tekemän kyselyn mukaan 75 % kaikista vastaajista ja 94 % vasemmistopuolueita edustavista vastaajista piti ammattiyhdistystoimintaan osallistumista tärkeänä. Kirjaltajat ovat kaikissa maissa olleet kansallisen ammattiyhdistystoiminnan edelläkävijöitä ja myös Porin Kirjatyöntekijäin Yhdistys ry:llä on 125 vuotiset perinteet, joita kannattaa vaalia.

8.11.2021

Jouko Valo

Hallitus 2019-2021

*Tiina Hallman, Taina Viljanen, Marja-Liisa Koskela,
Riitta Matomöki, Tiina Lampela ja Arto Träskelin.
Kuvasta puuttuvat Tea-Susanna Laine, Paula Vettenranta,
Milla Vähäsalo ja Toni Väre.*

Lähteet:

Bergholm, Tapio. SAK:n historia. 2013.

Kavantola, Reino. 1997. Porilainen petiitti. Porin Kirjatyöntekijäin Yhdistys ry 1986–1996.

Maaseudun Tulevaisuus 3.5.2021.

Porin Kirjatyöntekijäin Yhdistys ry:n pöytäkirjat 1978–2009.

PKY-tiedottaa 1994–2019.

Teollisuusliitto Pori, toimistosihteerin haastattelu lokakuu 2021.

<https://www.teollisuusliitto.fi/wp-content/uploads/2021/06/Toimialakatsaus-2021.pdf>

<https://www.graafinteollisuus.fi/toimialatieto>

<https://yle.fi/uutiset/3-11009931>. Suomessa on lopettanut satoja kirjapainoja parissa vuosikymmenessä. Aapo Parviainen 28.10.2019.

Kuvia vuosien varrelta

Oma lippu

7.5.1959

Liiton puheenjohtaja Erkki Nissilä luovutti vasta vihityn lipun PKY:n puheenjohtajalle Yrjö Eskolalle.

Suomen Kirjatyöntekijän Liitto, SKL, 100 v.

Elokuussa 1994 oli kävelykadulla telta, jossa teimme työtämme tunnetuksi.

Vappubrussi

Vappubrunsseja järjestettiin omalla toimistolla.

Printing Shop of London

1858